

Gemeentelijk monument, Elspeterweg 177 Vierhouten

- Adres: Elspeterweg 177 Vierhouten
- Bouwjaar: 1953
- Architectenbureau: Van Donkelaar & Bodegraven (later met N. Vroman) , Woerden
- Bouwstijl: shake-hands
- Bouwtype: militair tehuis/beheerderswoning

Omschrijving

De voormalige verzetsstrijder uit de Tweede Wereldoorlog Van Donkelaar en zijn compagnon Bodegraven bouwden in 1953 dit voormalige Protestantse Militair Tehuis nabij de Generaal Winkelmankazerne. Inmiddels is het gebouw één van de weinige restanten van de militaire infrastructuur ter plekke. Zowel de Generaal Winkelmankazerne als de andere twee Militaire Tehuizen van destijds (respectievelijk katholiek en humanistisch van signatuur, zoals gebruikelijk was bij kazernecomplexen) zijn verloren gegaan.

Het architectenbureau Van Donkelaar & Bodegraven uit Woerden ontwierp dit complex met éénlaags middenvleugel, een haaks hierop geplaatste zijvleugel (studie- en spelzaal) en markante zeszijdige conversatiezaal in de shake-hands stijl. Het samengaan van traditionele en moderne motieven is in dit gebouw te zien in de gemetselde gevels en geveldetaillering versus de toepassing van moderne stalen vensters en het flauw hellende dakschild. Daarentegen kan de opzet van de conversatiezaal als veelzijdig paviljoen als traditioneel worden gezien.

De ligging aan de oostzijde van de Elspeterweg, te midden van de uitgestrekte bossen aan een ventweg, zorgt ervoor dat het gebouw niet meteen in het oog springt. Aanvankelijk was er een inpandige beheerderswoning aan de achterzijde van de toegangshal. In 1976-1977 is in dezelfde stijl een naastgelegen woning geplaatst die deze voormalige woning verving. De woning is uitgevoerd naar ontwerp van een aan het oorspronkelijke architectenbureau verbonden architect de heer Vroman. Ondanks dat de gebouwen niet uit dezelfde periode komen, vormt het daadwerkelijk een geheel.

Het tehuis is een zorgvuldig samengesteld ontwerp met een levendige combinatie van bouwdelen, afwisselend materiaalgebruik en enkele markante details. De conversatieruimte heeft een zeszijdig tentdak met flauw hellende schilden en de opzet is karakteristiek met kunststenen hoeklisenen (in blokverband) en borstweringen met siermetselwerkpatronen. De stalen vensters met veelruits roedenverdeling zijn veelvuldig toegepast: niet alleen bij deze zaal, maar ook in de middenvleugel.

Aan de binnenzijde treft men een voor de ontstaansperiode karakteristieke ingetogen interieurafwerking aan. Het gebouw is opmerkelijk gaaf behouden gebleven, met inbegrip van de originele indelingsstructuur. Het toegangsportaal is doorgestoken in de voorruimte en uitgevoerd in hout. Ook de tocht- en overige binnendeuren zijn van hout. Het bijbehorende terras heeft een historische bestrating in ruitvormig patroon. De later toegevoegde woning is eveneens in hoofdvorm gaaf behouden gebleven. Het gebouw heeft, evenals het hoofdgebouw, een flauw hellend zadeldak, deels met afsteek, vergelijkbaar overgeverfd metselwerk en houten invulling bij vensters en ingangen.

Al met al is het Militair Tehuis een typisch voorbeeld van defensie-architectuur met hoogwaardige esthetische kwaliteiten dat op herkenbare wijze de toenmalige ideeën weerspiegelt over opzet en vormgeving van een dergelijk bouwwerk.

